

Kontrollplan för livsmedelstillsynen 2018 – 2020

Uppdaterad version,
Antagen av Samhällsbyggnadsnämnden
14 februari 2019

Innehåll

1 Sammanfattning	3
2 Mål för myndigheterna i livsmedelskedjan	4
2.1 Gemensamma effektmål för myndigheterna i livsmedelskedjan	4
2.1.1 Gemensamma effektmål.....	5
2.1.2 Operativa mål	6
2.2 Övertorneå kommuns mål för kontroll inom kontrollområdet	6
3 Ansvarsfördelning inom kontrollområdet	6
3.1 Behörig central myndighet	6
3.2 Behörig myndighet för kontrollen	7
3.3 Ansvarsfördelning mellan de behöriga myndigheterna	7
3.4 Ansvarsfördelning inom samhällsbyggnadsförvaltningen	7
4 Samordning	7
4.1 Samordning mellan behöriga myndigheter	7
4.2 Samordning inom samhällsbyggnadsförvaltningen	8
5 Befogenheter och resurser för kontrollen	9
5.1 Kontrollmyndighetens befogenheter	9
5.2 Kontrollpersonal och utrustning	9
5.3 Finansiering av kontrollen	11
5.4 Kompetenskrav och utbildning	12
6 Organisation och utförande av kontrollen.....	13
6.1 Registrering och godkännande av kontrollobjekt	13
6.2 Prioriteringar inom kontrollområdet – riskbaserad kontroll	14
6.3 Rutiner för utförande av kontroll	15
6.4 Provtagning och analys.....	16
6.5 Rapportering av kontrollresultat	16
6.6 Öppenhet i kontrollen	16
7 Sanktioner - åtgärder bristande efterlevnad av lagstiftningen	17
8 Uppföljning och utvärdering av kontrollen	18
8.1 Uppföljning	18
8.2 Revisioner	19
8.3 Utvärdering	19
9 Beredskap	20
10 Nationell plan för kontrollen i livsmedelskedjan	20

1 Sammanfattning

Denna kontrollplan gäller för åren 2018 – 2020, men revideras inför varje verksamhetsår. En separat kontrollplan (årskontrollplan) för det enskilda året tas fram för varje aktuellt år. Den fleråriga kontrollplanen och årskontrollplanerna fastställs av samhällsbyggnadsnämnden.

Från första januari 2017 är alla myndigheter som utövar livsmedelskontroll skyldiga att årligen fastställa en plan för myndighetens livsmedelskontroll. Denna kontrollplan är samhällsbyggnadsnämndens beskrivning av hur de krav som ställs på offentlig kontroll inom livsmedelskedjan uppfylls av myndigheten. Kraven finns att läsa bl.a. i Europaparlamentets och Rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelser om djurhälsa och djurskydd.

Samhällsbyggnadsnämnden i Övertorneå kommun är behörig myndighet dvs. kontrollmyndighet för anläggningar som hanterar livsmedel i leden efter primärproduktionen under förutsättning att inte Livsmedelsverket är ansvarig kontrollmyndighet. Ansvarsfördelningen för livsmedelskontrollen framgår av 23 § i livsmedelsförordningen (2006:318). 1 januari 2019 finns 76 registrerade livsmedelsanläggningar i Övertorneå kommun, varav 16 stycken är vattenverk.

Livsmedelslagstiftningen omfattar flertalet EG-förordningar, lagar, förordningar och föreskrifter. Den vanligaste kontrollmetoden är oanmäld inspektion på plats. En stor del av arbetstiden går till planering och genomförande av inspektioner, uppföljning och hantering av ärenden, rapportering till Livsmedelsverket samt beslutsfattande i olika frågor.

2 Mål för myndigheterna i livsmedelskedjan

Livsmedelskedjan omfattar livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd. Gemensamma mål för myndigheterna inom livsmedelskedjan är att:

- Konsumenterna får säkra livsmedel inklusive dricksvatten, som är producerade och hanterade på ett acceptabelt sätt. Informationen om livsmedlen är enkel och korrekt.
- De livsmedelsproducerande växterna och djuren är friska och utgör inte någon allvarlig smittorisk.
- Verksamhetsutövarna i livsmedelskedjan får råd, service och kontroll med helhetssyn som underlättar deras eget ansvarstagande.
- De samverkande myndigheterna tar ett gemensamt ansvar för hela livsmedelskedjan, inklusive beredskap.

2.1 Gemensamma effektmål för myndigheterna i livsmedelskedjan

Sveriges nationella plan för kontrollen i livsmedelskedjan, 2018-2021 är gemensam för myndigheterna på central, regional och lokal nivå.

Livsmedelskedjan omfattar livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd. Planen beskriver ett kontrollsystem som möjliggör kontroll genom hela livsmedelskedjan, från jord till bord. Huvudmålet för den offentliga kontrollen är att skydda människors och djurs hälsa samt värna om konsumenternas intressen. Varje kontrollmyndighet ska beakta de gemensamma nationella målen i sin kontrollplan och planera så att målen uppnås.

De gemensamma, övergripande målen för hela den offentliga kontrollen inom livsmedelskedjan är att:

- Konsumenterna har trygga livsmedel, förtroende för kontrollverksamheten och en god grund för val av produkt. Med trygga livsmedel menas säkra livsmedel och att konsumenterna inte blir lurade.
- Intressenterna har tilltro till kontrollen och upplever den som meningsfull.

- De samverkande kontrollmyndigheterna har en optimal samverkan och förtroende för varandras sätt att ta ansvar för sin respektive del i livsmedelskedjan. Kontrollverksamheten är riskbaserad, rättssäker, effektiv och ändamålsenlig.

Målen underlättar och tydliggör planering, genomförande och utvärdering av kontrollarbetet samt bidrar till en likvärdig kontroll i hela landet. Planen anger hur den riskbaserade kontrollen ska planeras, genomföras, följas upp och utvärderas. Här finns ställningstaganden som de centrala myndigheterna har gjort för att förtydliga och underlätta en likvärdig kontroll i hela landet, ansvarsfördelningen mellan olika myndigheter och samordning av kontrollen. På lokal nivå utförs livsmedelskontrollen av kommuner i anläggningar efter primärproduktion. Det finns inga gemensamma mål för lokal respektive regional nivå, vilket istället är upp till varje enskild kontrollmyndighet att sätta.

2.1.1 Gemensamma effektmål

Med utgångspunkt i de övergripande målen har effektmål fastställts för olika fokusområden. Effektmålen återspeglar de gemensamma målen för den offentliga kontrollen inom livsmedelskedjan. De fyra fokusområdena är: Säkert dricksvatten, mikrobiologiska risker, kemiska risker och information i livsmedelskedjan.

I den nationella planen för kontroll av livsmedelskedjan 2018-2021 beskrivs även fem myndighetsmål - förutsättningar som behöver vara uppfyllda för en fungerande livsmedelskontroll.

Myndighetsmål A - Alla kontrollmyndigheter har en plan för livsmedelskontrollen inom sitt område för att utföra kontroll i tillräcklig omfattning.

Myndighetsmål B - Alla kontrollmyndigheter planerar och utför kontroll med fokus på de största hälsoriskerna och på det som på ett avgörande sätt kan vara vilseledande för konsumenterna.

Myndighetsmål C - Alla kontrollmyndigheter har rätt kompetens för att upptäcka avvikelser och bedöma dess risker.

Myndighetsmål D - Alla kontrollmyndigheter använder de kontrollmetoder som är bäst lämpade för att upptäcka avvikelser inom de områden man kontrollerar.

Myndighetsmål E - Alla kontrollmyndigheter vidtar de åtgärder som är nödvändiga så att de avvikelser som upptäckts i kontrollen åtgärdas inom utsatt tid samt följer sedan upp (verifierar) att avvikelser åtgärdas.

2.1.2 Operativa mål

De operativa målen för livsmedelskontrollen ska medverka till att effektmålen uppnås, och läses med myndighetsmålen som bakgrund. De nuvarande operativa målen gäller 2017-2019 och ger en inriktning och prioritering av riskbaserade kontrollinsatser inom ramen för den årliga kontrolltiden. För närvarande är det 3 av de totalt 17 operativa målen som berör Övertorneå kommuns livsmedelskontroll: Ehec i malet kött, Norovirus och personalhygien, och Information i livsmedelskedjan.

För mer information om de olika effektmålen och operativa målen, se Sveriges nationella plan för kontrollen i livsmedelskedjan 2018-2021.

2.2 Övertorneå kommuns mål för livsmedelskontrollen

Övertorneå kommuns övergripande mål för livsmedelskontrollen är

- Tillsynen ska utföras rättssäkert, likabehandlande och med ett gott bemötande.
- Den årliga kontrolltiden som en livsmedelsanläggning blivit tilldelad i samband med riskklassificering ska brukas.
- Alla relevanta lagstiftningsområden för varje enskild anläggning ska kontrolleras inom en femårsperiod.
- Andelen levererad kontrolltid i förhållande till planerad kontrolltid under en treårsperiod ska vara 100 % för varje anläggning.
- Alla ställda krav och uppmärksammade avvikelser följs upp inom angiven tidsram.
- De beslutade tjänstegarantierna ska uppfyllas
- Minst 80 % av de planerade kontrollerna ska genomföras per år

3 Ansvarsfördelning inom kontrollområdet

3.1 Behörig central myndighet

Livsmedelsverket är den centrala myndigheten för livsmedelskontroll i Sverige enligt 18 § i Livsmedelsförordningen (2006:813). Livsmedelsverkets uppgifter framgår av livsmedelslagen (2006:813), förordningen med instruktion för Livsmedelsverket och årliga regleringsbrev.

Livsmedelsverket har bland annat till uppgift att värdera, hantera och kommunicera nyttan och riskerna med maten för att alla konsumenter ska få bra matvanor, ha säker mat och inte bli vilseledda.

3.2 Behörig myndighet för kontrollen

Livsmedelskontroll i Sverige utövas enligt 11 § Livsmedelslagen (2006:804) av Livsmedelsverket, länsstyrelserna, andra statliga myndigheter och kommunerna.

Livsmedelsverket har den övergripande nationella bevakningen av livsmedelsfrågor men bedriver också kontroll över alla anläggningar som är godkända enligt förordning (EG) nr 853/2004.

Den regionala kontrollmyndigheten är Länsstyrelsen. Länsstyrelsen har ansvar för kontroll inom primärproduktion och djurskydd. Länsstyrelsen är samordnande myndighet för länets livsmedelskontroll och fungerar även som första överprövningsinstans i överklagade livsmedelsärenden.

Enligt 11 § Livsmedelslagen (2006:804) ska en kommuns uppgift fullgöras av den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet. I Övertorneå kommun är det därför Samhällsbyggnadsnämnden som ansvarar för livsmedelstillsynens utförande.

3.3 Ansvarsfördelning mellan de behöriga myndigheterna

Ansaret för den offentliga kontrollen av livsmedelsanläggningar i Sverige fördelas enligt 23 § Livsmedelsförordningen (2006:813). Utförligare beskrivning av Sveriges kontrollorganisation finns i Sveriges Nationella kontrollplan 2018 – 2021.

3.4 Ansvarsfördelning inom miljö- och byggnadsförvaltningen

Samhällsbyggnadsnämnden ansvarar för kontroll av samtliga hos kommunen registrerade livsmedelsanläggningar. Den direkta tillsynen är delegerad till livsmedelsinspektör vid Samhällsbyggnadsförvaltningen. Ansvarsfördelning för Samhällsbyggnadsnämnden i Övertorneå kommun finns att läsa i delegeringsordningen som har föreslagits för antagande av nämnden 14 februari 2019 § 11. Fram till dess gäller miljö- och byggnadsnämndens delegeringsordning 14 februari 2018 § 13.

4 Samordning

4.1 Samordning mellan behöriga myndigheter

Då den nationella planen för kontroll av livsmedel innefattar flera olika myndigheter är samordning och samsyn viktiga faktorer för att få en jämlik, kostnadseffektiv och rättssäker tillsyn. Det är dessutom ett krav utifrån gällande lagstiftning. Samarbetet ska omfatta hela den offentliga kontrollen

och måste därför omsättas i praktiken på alla nivåer. En sorts aktivitet för främjad samsyn är framförallt de nationella projekt som Livsmedelsverket genomför och samordnar. Övrig samverkan med Livsmedelsverket sker främst genom deras kontrollstödsenhet. Där finns bland annat kontaktpersoner som deltar i Norrbottens länsträffar två gånger per år. Dessa länsträffar ordnas i samarbete med länets kommuner och på länsträffarna deltar inspektörerna. Andra exempel på aktiviteter som främjar samsyn är medverkan i länets gemensamma tillsynsprojekt och studiebesök kommuner emellan.

Mellan Övertorneå kommun och Pajala kommun finns sedan tidigare ett avtal om att vid uppkomna akuta behov rörande livsmedelskontrollen vara behjälpliga med resurser när de egna resurserna inte är tillräckliga. 2019 påbörjas ett sådant samarbete också mellan Övertorneå och Överkalix kommun.

4.2 Samordning inom Samhällsbyggnadsförvaltningen

I Övertorneå kommun finns (2019) en livsmedelsinspektör. Eftersom även kommunens miljö- och hälsoskyddsinspektör har erfarenhet av livsmedelstillsyn finns det utrymme att dela på vissa uppgifter vilket är fördelaktigt såväl kompetensmässigt, som vid längre semesteruppehåll. En fungerande samordning är också viktigt i samband med tjänstledighet, ny personal och andra eventuella förändringar i verksamheten som berör livsmedelstillsynen.

Samordning inom miljö- och byggnadsförvaltningen ska ske genom

- skriftliga rutiner för olika arbetsmoment, t.ex inspektion, registrering, arkivering, uppföljning. Detta underlättar för nyanställda men även vid behov under semester eller annan frånvaro.
- att om möjligt ha introduktion av nyanställda så att den får gå vid sidan om ordinarie livsmedelsinspektör.
- att i ärenden som rör yttranden föra eventuella diskussioner och funderingar om bedömning med kommunens valda alkoholhandläggare.
- att nämnden delges information om uppföljning av livsmedelstillsynen vid beredning och sammanträde.

5 Befogenheter och resurser för kontrollen

5.1 Kontrollmyndighetens befogenheter

I livsmedelslagen och livsmedelsförordningen ges de behöriga kontrollmyndigheterna juridiska befogenheter att utföra offentliga kontroller och att vidta åtgärder enligt förordning (EG) nr 882/2004. Kontrollmyndigheterna har rätt att få upplysningar, ta del av handlingar och få tillträde till områden, lokaler och andra utrymmen för att kunna utföra kontrollen. Myndigheterna har även befogenhet att meddela förelägganden och förbud, besluta att ett livsmedel inte får släppas ut på marknaden eller att det ska dras tillbaka från marknaden. För åtgärder vid bristande efterlevnad finns stöd för användandet av sanktioner att hitta i Livsmedelsverkets vägledning om sanktioner. Kontrollmyndigheten ska anmäla misstänkta brott till polis eller åklagare.

Av 13 § Livsmedelslagen (2006:804) framgår att den myndighet som utövar offentlig kontroll skall verka för att överträdelser av lagen, av de föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen eller av de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen, beivras.

Av 20-21 §§ Livsmedelslagen framgår att kontrollmyndigheten har rätt till upplysningar och tillträde samt att livsmedelsföretagaren är skyldig att tillhandahålla den hjälp som behövs för att kontrollen ska kunna genomföras.

5.2 Kontrollpersonal och utrustning

2019 arbetar en livsmedelsinspektör med 90 % tjänstgöringsgrad i Övertorneå kommun. Utöver kontrolluppdraget ingår informationsinsatser, rådgivning och viss administration i tjänsten, men även tillsyn av rökfria miljöer och energi- och klimatrådgivning (och vid behov miljö- och hälsoskydd). Behovet av personalresurser ska beräknas årligen i samband med upprättande av årskontrollplanen (separat från denna).

Behovet av personella resurser kan då jämföras med den totala summan av följande:

- Planerad kontrolltid, inklusive tidsskuld från föregående år, för anläggningar under det aktuella kontrollåret
- Planerad kontrolltid för rökfria miljöer och energirådgivning
- Uppskattat tidsbehov för restid och övriga uppgifter så som registrering, riskklassning, kontroll av nya anläggningar, klagomål, extra offentlig kontroll etc.

För att få en effektiv livsmedelstillsyn anses behovet av kontrollpersonal idag (2019) initialt vara minst 65% av en heltidstjänst, fördelat över ett år, tillsyn av rökfria miljöer och övriga uppgifter ej inräknat. Enligt den behovsutredning som gjorts är behovet för livsmedelstillsyn 53 %, men det finns en osäkerhetsmarginal, så 65 % är mer realistiskt uttryckt. Behovet av kontrollpersonal är idag svårbedömt dels för att rutiner för provtagning m.m. fortfarande behöver utvecklas, dels för att det tidigare gjorts för få kontroller hos verksamhetsutövarna. När kontrollen fungerar som det är tänkt kan måhända tidsbehovet för livsmedelstillsyn och tillhörande arbetsuppgifter se annorlunda ut. Detta framkommer oavsett i samband med den årliga redovisningen och utvärderingen.

Hos Övertorneå kommun finns idag (2019) följande utrustning för livsmedelskontrollen:

- Kalibrerade termometrar (luft och instick)
- Okalibrerad ATP-mätare
- Okalibrerad IR-termometer
- Svabbar för insticksrengöring
- Engångsartiklar (skoskydd, hårskydd, skyddsrock)
- Kontorsplats med tillhörande material
- Tillgång till tjänstebil

Samhällsbyggnadsförvaltningen har också utrymmen för förvaring av omhändertagna i livsmedel i lager/kyl/frys i begränsad omfattning.

Som redan nämnts har Övertorneå kommun och Pajala kommun ett avtal om att vara behjälpliga med resurser när de egna resurserna inte är tillräckliga i samband med uppkomna akuta behov rörande livsmedelskontrollen. Liknande avtal med Överkalix kommun skrivs 2019.

Enligt artikel 4.3 förordning (EG) nr 882/2004 ska den behöriga myndigheten se till att det inte föreligger någon intressekonflikt för den personal som utför den offentliga kontrollen.

Myndigheten ska också, enligt artikel 4.4 i samma förordning, säkerhetsställa den offentliga kontrollens opartiskhet, kvalitet och enhetlighet på alla nivåer.

Alla tjänstemän och/eller förtroendevalda i Övertorneå kommun omfattas av kommunallagen (2017:725) och förvaltningslagen (2017:900). Detta innebär att handläggare bland annat är jäviga ifall:

- saken angår hen själv, make/maka, förälder, barn, syskon eller annan närstående om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för hen själv eller närstående.
- Hen eller någon närstående är ställföreträdare för den saken angår eller för någon som kan vänta synnerlig nytta eller skada av ärendets utgång

Fler exempel på jävssituationer finns i 16§ förvaltningslagen. Enligt 17§ samma lag får den som är jävig inte handlägga ärendet. Hen får dock vidta åtgärder som inte någon annan kan vidta utan olägligt uppskov. Den som känner till en omständighet som kan antas innebära jäv ska självmantera det till känna. Prövning, beslut och överklagande i en jävsfråga får ske.

Alla anställda i Övertorneå kommun omfattas av riktlinjer för prövning av bisyssla (Ks § 194, 2015-11-30). Där framkommer bland annat att en anställd inte får ha förtroendeskadliga bisysslor eller bisysslor som påverkar arbetsinsatsen negativt.

5.3 Finansiering av kontrollen

Kontrollen finansieras till största del med avgifter men även till viss del med anslag. Årlig kontrollavgift tas ut från kontrollobjektet för att finansiera kontrollen. Avgiftens storlek baseras på kontrollbehov och fastställd timtaxa. Vilka avgifter som får tas ut regleras i förordning (SFS 2006:1166) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel.

Övertorneå kommuns taxa för offentlig kontroll av livsmedel antogs av kommunfullmäktige den 2 november 2015, § 83. Kommunens fastställda timtaxa för 2019 är 1044 kronor för normalkontroll och 1044 för extra offentlig kontroll. Timtaxan kan justeras med prisindex för kommunal verksamhet (PKV). Timtaxan har beräknats med hjälp av SKL's underlag. I timtaxan ingår inte restid.

Avgifter tas ut enligt följande:

- Avgift för registrering, övertagande eller ändring av livsmedelsanläggning tas ut motsvarande en timmes handläggningstid

- Årlig kontrollavgift

- Vid extra offentlig kontroll debiteras för den kontrolltid som krävs. Extra offentlig kontroll är den kontroll som görs vid uppföljning av brister samt befogade klagomål

Uppgifter som finansieras med skattemedel är bland annat:

- Riskklassning av nya verksamheter

- Sammanträden i livsmedelsärenden

- Kompetensutveckling för personal

- Obefogade klagomålsärenden gällande livsmedel
- Förelägganden och förbud
- Diariehantering av ärenden
- Underhåll och uppdatering av register

5.4 Kompetenskrav och utbildning

Personal som arbetar inom livsmedelsområdet ska ha tillräckliga kunskaper inom sitt arbetsområde och enhetschefen är den som ansvarar för att personal har grundläggande kunskaper samt möjligheter till kompletterande utbildning.

Kompetensutveckling ska ske löpande genom deltagande i passande kurser och seminarium och deltagande vid länsträffar och andra samverkansformer inom livsmedelsområdet. I förordning EG 882/2004 ställs krav på att all personal som arbetar inom livsmedelskontrollen får lämplig utbildning, erforderlig kompetensutveckling och håller sig uppdaterad så att kontrollen kan utföras med kvalitet och enhetlighet på alla nivåer. Planering utifrån tillgängliga utbildningar ska ske i samråd mellan inspektör och närmsta chef. Inspektören ska, efter behovsutvärdering, själv söka rätt på och föreslå utbildningar som behöver prioriteras.

Behovsinventering och värdering av personalens fortbildning ska ske årligen. Det görs och dokumenteras idag årligen i samband med medarbetarsamtal.

Vid nyanställning/vikariat för tjänsten krävs en akademisk utbildning. Utbildningen ska ligga inom naturvetenskapligt fält. Exempel på relevanta utbildningar för tjänsten är:

- miljö-och hälsoskyddsutbildning med påbyggnad inom livsmedelssäkerhet
- miljövetare med påbyggnad inom livsmedelssäkerhet
- kostvetare med inriktning livsmedelssäkerhet
- agronom med inriktning livsmedel

Meriterande kunskaper för tjänsten är kännedom och erfarenhet av livsmedelslagstiftning, myndighetsarbete och tillsyn av dricksvattenverk. Körkort B för personbil krävs då tjänsten innebär en del resande.

6 Organisation och utförande av kontrollen

6.1 Registrering och godkännande av kontrollobjekt

I förordning EG 882-2004 ställs krav på att kontrollmyndigheterna ska upprätthålla aktuella register över anläggningar som är föremål för kontroll. I förordning EG 852/2004 framgår att livsmedelsföretagaren har en skyldighet att underrätta kontrollmyndigheten om alla anläggningar som denne ansvarar för. Livsmedelsläggningar registrerade hos Samhällsbyggnadsförvaltningen återfinns i ärendehanteringssystemet EDP Vision samt i excel-register där uppföljning av tillsynen sker löpande. Register uppdateras kontinuerligt efter utförd kontroll, efter att ha mottagit anmälningar för registrering eller mottagit information från företagare på annat sätt. Ett analogt arkiv över livsmedelsanläggningar finns där dokumentation sparas (ex. kontrollrapporter, delgivningskvitteringar och beslut). Registervård i övrigt sker normalt i mån av tid. Övertorneå kommun publicerar inte information om registrerade objekt på kommunens hemsida. 2019-01-01 fanns det 76 registrerade livsmedelsanläggningar i Övertorneå kommun varav 16 var dricksvattenanläggningar. Se tabell 1 nedan för översikt.

Riskklass	Antal objekt	Årlig kontrolltid	Ung. antal besök/år
3	1	15	4
4	1	10	3
5	7	48	15
6	7	33	14
7	34	77	32
8	26	38,5*	12 (varierar)
Totalt	76	221,5*	93

Tabell 1. Preliminär översikt av antalet registrerade livsmedelsanläggningar. Kontrollskuld ej inräknad. Nästan samtliga objekt är i erfarenhetsklass B. *6 vattenverk ska få justerad kontrolltid 2019, så RK 8, resp. totalt antal timmar kommer att vara 44,5 h och 227,5 h.

Alla verksamheter kontrolleras inte varje år. Besöksfrekvensen beror på verksamheternas riskklassning och tilldelade årliga kontrolltid. Mer om riskklassning och tilldelning av årlig kontrolltid finns att läsa i punkt 6.2. I november 2017 hade inte alla verksamheter hunnit bli besökta och tilldelade ny kontrolltid utifrån det nya systemet (från 2012). Om man utgår från att ca 80 besök ska göras per år så innebär det ett snitt på 1,7 ”första”-besök i veckan för en

livsmedelsinspektör, beräknat på 47 arbetsveckor (ungefär samma 2019). Därtill tillkommer uppföljande besök, händelsestyrda besök samt kontrollskuldsbesök.

6.2 Prioriteringar inom kontrollområdet – riskbaserad kontroll

Prioritering av kontroll ska ske utifrån beräknad riskklass och kontrollbehov. Besöksfrekvensen hos anläggningar varierar beroende på livsmedelsanläggningarnas kontrolltid. En detaljerad (separat från denna) kontrollplan (sk. årskontrollplan) upprättas årligen och följs upp löpande vid nämndens sammanträden. I samband med upprättandet av årlig kontrollplan föreslås vilka områden som ska prioriteras under aktuellt kontrollår. Den separata årskontrollplanen med prioriterade kontrollområden fastläs av Samhällsbyggnadsnämnden vid nämndens första sammanträde för det aktuella året. Observera att lagstiftningsområden ersätter de tidigare kontrollområdena fr.o.m 2018. Nya checklistor tas fram vid behov, exempelvis har en separat checklista utformats speciellt för kontroll av allergener i skolkök och i det gemensamma PIK-projektet 2018. Information om lagstiftningsområdena finns på livsmedelsverkets hemsida.

Av årskontrollplanen ska följande framgå:

- valda prioriterade lagstiftningsområden
- kontrollmetoder
- vilka objekt som berörs
- planerade projektinsatser
- preliminärt tidsbehov för utförandet av kontroll

Årlig kontrolltid beräknas med hjälp av Livsmedelsverkets vägledning från 2013 om riskklassning av livsmedelsanläggningar och beräkning av kontrolltid. I uträkningen tas hänsyn till olika riskfaktorer så som exempelvis storlek, hantering och målgruppers känslighet. Uträkningen av behovet av kontrolltid tar även hänsyn till objektens erfarenhetsklass. Erfarenhetsklasser speglar hur väl en livsmedelsföretagare följer och tar till sig de (för verksamheten) relevanta kraven som ställs i lagstiftningen. Inledningsvis (i samband med registrering) placeras alla anläggningar i erfarenhetsklass B som är normalläget. Det finns tre erfarenhetsklasser: A, B och C.

A- innebär minskad kontroll i förhållande till normalläget B

B – normalläget

C- innebär förstärkt kontroll i förhållande till normalläget B

Ökad eller minskad kontroll påverkar kostnaden för den årliga kontrollen. För att erfarenhetsklassen ska kunna ändras måste tillräcklig kontrollhistorik finnas för det aktuella

objektet som kan motivera omplacering. En anläggning kan omplaceras tillbaka till normalläget om den vid de senaste kontrollerna inom en skäligen tidsperiod inte längre uppfyller minimikraven för erfarenhetsklass A, eller har vidtagit sådana åtgärder att förutsättningarna för erfarenhetsklass C inte längre uppfylls. Alla företagets rutiner och processer för att producera säkra livsmedel behöver inte ha granskats för att erfarenhetsmodulen ska kunna användas. Idag görs kontroller tätare och besöken är kortare med fokus på enbart ett eller ett fåtal områden, till skillnad mot tidigare metodik. Ett objekts tilldelade kontrolltid är flexibel. Ett år kan exempelvis mer av kontrolltiden användas och ett annat mindre, även om den totala använda tiden slutligen ska vara den samma. Det är väldigt svårt att bestämma att en viss kontrolltid ska resultera i en viss kontrollfrekvens. I Sverige råder idag stora skillnader på olika kommuners mål för kontrollfrekvens, vissa kommuner gör endast årliga besök hos verksamheter med fler än 4 kontrolltimmar, medan andra gör årliga besök även hos verksamheter med 2-3 kontrolltimmar. Den kontrollfrekvens som föreslagits för åren 2018-2020 är utifrån hur behoven ser ut idag. Då tidigare tillsyn inte varit fullt ändamålsenlig har tidigare inspektör Stina Waara bestämt att kontrollerna bör vara täta (som exempelvis Pajala och Arvidsjaurs kommuners kontrollfrekvenser) tills dess att grundförutsättningarna förbättrats hos företagen och kan motivera längre uppehåll mellan inspektionerna. Förändring av kontrollfrekvens blir det förstås (vanligtvis) oavsett i händelse av ändrad riskklass och/eller erfarenhetsklass.

Revision tar mer anspråk i tid än inspektion, om en revision genomförs eller inte beror på verksamheten och kan därmed påverka antalet kontroller per år. Revision genomförs oftast hos större verksamheter i högre riskklasser. Se objektslistan i excel-registret för mer information om när revision genomförs hos de olika verksamheterna.

6.3 Rutiner för utförande av kontroll

Livsmedelskontroll utförs med hjälp av aktuella vägledningar, kontrollhandböcker och branschriktlinjer som finns tillgängliga via Livsmedelsverket. Lagstiftningsområdena (LO) börjar användas 2018 och ersätter de tidigare kontrollområdena, vägledning för LO finns via kontrollwiki och Livstecknet. Huvudparten av alla besök sker oanmält. Orsaker till besök som sker med anmälning är till exempel revisioner, besök hos livsmedelsanläggningar med sporadisk aktivitet, besök hos privatpersoner som sker kvällstid och besök vid anläggningar som vanligtvis saknar personal på plats (exempelvis vattenverk). Större delen av alla besök är inspektioner. Vid inspektioner kontrolleras ett eller flera moment i livsmedelkedjan. Revision är en annan typ av kontrollmetod som kan användas. Revisioner görs föransmällda och vid revision utförs en mer ingående genomgång av i förväg meddelade kontrollområden. I samband med fastställandet av denna kontrollplan är förhoppningen att andelen genomförda revisioner kommer att öka hos de livsmedelsanläggningar där det är relevant med revision (fortsätter gälla 2019). Extra offentlig

kontroll sker normalt oanmält. Besök på plats är vanligast men extra offentlig kontroll kan också innebära exempelvis granskning av inlämnade handlingar. Samhällsbyggnadsförvaltningen arbetar för att ta fram skriftliga rutiner för arbetsgång vid Övertorneå kommun vad gäller livsmedelstillsynen.

6.4 Provtagning och analys

Övertorneå kommun har ett avtal med Sylab Umeå dit prover skickas för analys. Sylab är ett ackrediterat laboratorium för de tjänster som upphandlats. Ingen regelbunden provtagning sker i livsmedelskontrollen utan sker främst vid behov i samband med exempelvis misstänkt matförgiftning. Provtagning kan även ske i planerad projektform (i samband med länsprojekt exv). Prover skickas till laboratorium med Bussgods. Samhällsbyggnadsförvaltningen tillhandahåller en ATP-mätare som ibland används för att kontrollera rengöring. Resultatet från ATP-mätaren används främst som diskussionsunderlag i kontakt med livsmedelsföretagaren och/eller ansvarig personal.

6.5 Rapportering av kontrollresultat

Efter genomförd kontroll upprättas en kontrollrapport som skickas till ansvarig livsmedelsföretagare. För kommunala livsmedelsanläggningar innebär det ansvarig nämnd, eller den person som har delegation för ansvaret vid livsmedelsanläggningen. Alla resultat från kontrollen dokumenteras i ärendehanteringssystemet EDP Vision. Dokumentet ska även sparas även i det analoga arkivet. Efter genomförd kontroll uppdateras excelregistret.

I januari varje år rapporterar Samhällsbyggnadskontoret in myndighets- och anläggningsuppgifter samt kontroller och kontrollresultat till Livsmedelsverket enligt SLVFS 2009:13 och förordning (EG) nr 882/2004. Ärendehanteringssystemet EDP Vision används för att ta fram underlaget till den XML-fil som laddas upp via Livsmedelsverkets webbsida för myndighetsrapportering. En sammanställning av resultatet ska även förvaras i det analoga arkivet på livsmedelsinspektörens kontor.

6.6 Öppenhet i kontrollen

I Sverige regleras öppenheten i kontrollen framförallt av Tryckfrihetsförordningen (1949:105) och Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). I korthet innebär detta att alla myndigheter är skyldiga att föra register över de allmänna handlingar som finns hos myndigheten. Ett sådant register kallas vanligtvis för diarium. I diariet registreras uppgifter om dels de handlingar som kommer in till myndigheten, till exempel brev och ansökningar, dels de handlingar som upprättas vid myndigheten, till exempel beslut och kontrollrapporter. I diariet registreras både offentliga och hemliga handlingar.

Vem som helst har rätt att begära att få se en handling som finns hos en myndighet. En allmän handling är vanligen också offentlig, det vill säga vem som helst får ta del av den. Vissa handlingar kan dock innehålla uppgifter som är sekretessbelagda, alltså hemliga. Detta ska prövas av myndigheten utifrån gällande lagstiftning när någon ber att få ut en handling. Se också avsnitt Myndigheter, kontrollorgan och laboratorier i Sveriges nationella kontrollplan för livsmedelskedjan.

Övertorneå kommun publicerar (2019) inte kontrollrapporter, olika sammanställningar etc. på kommunhemsidan. Handlingar förvaras digitalt och analogt hos Samhällsbyggnadsförvaltningen och lämnas ut vid förfrågan. Däremot ska den fastställda fleråriga kontrollplanen publiceras online.

7 Sanktioner - åtgärder bristande efterlevnad av lagstiftningen

Samhällsbyggnadsnämndens juridiska befogenheter att vidta åtgärder vid bristande efterlevnad finns bland annat i artikel 54 förordning (EG) nr 882/2004. Denna anger att om den behöriga myndigheten konstaterar bristande efterlevnad, ska den vidta åtgärder för att se till att företagaren avhjälper situationen. När den behöriga myndigheten beslutar vilken åtgärd som ska vidtas ska den ta hänsyn till den bristande efterlevnadens art och om företagaren tidigare visat prov på bristande efterlevnad. Ytterligare åtgärder som Samhällsbyggnadsnämnden kan vidta anges i 22-24 §§ livsmedelslagen.

Inom Samhällsbyggnadsnämnden kommer juridiska befogenheter att regleras med Samhällsbyggnadsnämndens delegering från den 14 februari 2019, § ej fastställd i skrivande stund. Fram till dess gäller miljö- och byggnämndens delegeringsordning från 14 febr. 2018, § 13. Samhällsbyggnadskontoret följer Livsmedelsverkets vägledning om sanktioner.

Om det under en inspektion framkommer brister hos den kontrollerade verksamheten kommuniceras dessa muntligt på plats och skriftligt i en kontrollrapport. Beroende på allvarlighetsgraden följs bristerna upp i en extra, uppföljande offentlig kontroll. Om bristerna kvarstår vid den extra offentliga kontrollen och inte anses ha åtgärdats tillfredsställande kan beslut om sanktion fattas. För vissa allvarliga avvikelser fattas beslut om sanktion direkt när avvikelsen konstaterats. Sanktioner som kan bli aktuella och som tjänstemän har delegation att ta är:

- föreläggande att vidta vissa åtgärder
- förbud att bedriva viss verksamhet, t.ex nedkylning
- förbud att bedriva livsmedelsverksamhet i anläggningen (stängning)
- förbud mot utsläppande på marknaden av visst livsmedel (saluförbud)
- omhändertagande av livsmedel

Samhällsbyggnadsnämnden fattar beslut om vite.

8 Uppföljning och utvärdering av kontrollen

8.1 Uppföljning

Den fleråriga kontrollplanen bryts varje år ner i enklare, separat kontrollplan. En så kallad årskontrollplan för livsmedelskontrollen. Årskontrollplanen omfattar alla verksamheter som ska kontrolleras under det aktuella året. Ett tillhörande excel-register över objekten och deras planerade tillsyn 2018-2020 finns. Uppföljning av årskontrollplanen sker vid Samhällsbyggnadsnämndens sammanträden, ca 6 gånger/år. Vid sammanträdena redovisas andelen genomförda kontrollinsatser med de planerade kontrollerna. Vid sammanträdena har inspektören möjlighet att föredra ärenden, samt informera nämnden om andra saker relevanta för livsmedelstillsynen. Inspektören utformar i övrigt sin egen månadsplanering. I slutskedet av det aktuella kontrollåret ska inspektören avsätta tid för skrivandet av nästkommande års årskontrollplan. I den nästkommande årskontrollplanen ska inspektören beakta erfarenheter från tidigare gjorda inspektioner samt eventuell kontrollskuld. Utifrån årets erfarenheter och verksamhetstyper hos nästkommande års kontrollobjekt ska prioriterade kontrollområden föreslås. De prioriterade lagstiftningsområdena ska återkoppla till de operativa målen, alternativt effektmålen.

Den nya årsplanen ska föreslås för fastställande vid Samhällsbyggnadsnämndens första sammanträde det gällande året. Utvärdering av livsmedelskontrollen och redovisning av måluppfyllelsen sker även den vid det första sammanträdet året efter aktuellt kontrollår, i samband med presentationen av Samhällsbyggnadsförvaltningens verksamhetsberättelse. Den fleråriga kontrollplanen följs alltså upp i början av varje år.

Genom att planering av kontrollens upplägg fastställs direkt i början av året ökar chanserna att bl.a:

- alla anläggningar i riskklass 3-4 får besök varje år i tillräcklig utsträckning
- anläggningar som ska ha två kontroller får sin första kontroll senast 20 augusti
- anläggningar med 5-6 timmars kontrolltid får 3 besök på 2 år
- de objekt som enligt planen ska bli föremål för kontroll under året blir det

Förtydligande om arbetsgången: 1. Vid nämndens sista sammanträde ger inspektören en fingervisning om årskontrollplanen för år 1:s uppfyllelse.

2. I slutet av december, när de flesta besök anses avslutade (för år 1) gör inspektören en egen sammanställning av tillsynsplanens uppfyllelse. Sammanställningen ger ett underlag för den senare redovisningen för nämnden.

2. Inspektören noterar tydligt eventuella kontrollskulder.

3. Efter sammanställningen listar inspektören vilka objekt som är aktuella för planerad kontroll nästkommande år (år 2). Inspektören beaktar då kontrollskulder och tidigare erfarenheter av hur väl livsmedelsföretagare efterlevt lagstiftningen.

4. Inspektören gör ett utkast för ett års kontrollplan som gäller år 2.

5. I januari år 2 sker rapportering av tillsynen för år 1 till Livsmedelsverket. 6. I samband med första nämndsammanträde år 2 ger inspektören förslag om en ny årskontrollplan för år 2, prioriterade LO för år 2, samt redovisning av livsmedelskontrollen år 1.

Vidare instruktioner för revidering av kontrollplan och excel-register finns. Förövrigt så har miljö- och byggnadsnämnden en internkontrollplan där även livsmedelstillsyn finns med som kontrollpunkt.

8.2 Revisioner

Länsstyrelsen i Norrbottens län utför revisioner av Övertorneå kommuns livsmedelskontroll, enligt artikel 4.6 i förordning (EG) nr 882/2004.

Efter revisionen noteras eventuella brister i en rapport som kommunen förväntas besvara med åtgärdsplan. Senaste revision av länsstyrelsen av Övertorneå kommuns livsmedelskontroll ägde rum i oktober 2017.

Övertorneå kommun genomför kommunrevisioner. Kommunrevisionerna leds av förtroendevalda revisorer samt oberoende sakkunnig. Revisorerna prövar om verksamheten utövas på ett ändamålsenligt och ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om nämndens interna kontroll är tillräcklig. En sådan granskning av nämndens verksamhet genomförs årligen.

8.3 Utvärdering

Utvärdering sker i samband med den uppföljning som görs under året och vid nämndens första sammanträde i januari påföljande år som tidigare beskrivits. Interna kommunrevisioner genomförs även. Mätbara mål som kontrolleras är exempelvis andel genomförda inspektioner, handläggningstider för ärenden, nöjd-kund-index och rapporteringen till Livsmedelsverket.

9 Beredskap

Varje myndighet ska ha beredskapsplaner för krissituationer. Övertorneå saknar idag beredskapsplan för livsmedel och dricksvatten, rutin för ärendehantering vid matförgiftning och rutin för ärendehantering vid misstänkta vattenburna sjukdomsutbrott men arbetar för att ta fram sådana. I händelse av livsmedels- och dricksvattenburen smitta vänder sig Samhällsbyggnadsförvaltningen idag istället till utbrottshandboken som Livsmedelsverkets har tagit fram tillsammans med flera andra statliga myndigheter. En princip som tillämpas är att beslut ska fattas på samma nivå/samma myndighet som fattar beslut i vanliga fall. Räddningstjänsten i Övertorneå kommun har beredskap dygnet runt och hanterar Samhällsbyggnadskontorets ärenden i händelse av olycka eller kris utanför Samhällsbyggnadskontorets ordinarie arbetstid.

10 Nationell plan för kontrollen i livsmedelskedjan

I Sveriges nationella plan för kontrollen i livsmedelskedjan beskrivs hur den offentliga kontrollen av livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd är organiserad, hur den genomförs och hur den utvecklas. Kontrollplanen finns bl.a. på Livsmedelsverkets webbplats

www.livsmedelsverket.se